

5. Манків Н.Г. Макроэкономика : пер. с англ. / Н.Г. Манків. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 736 с.
6. Ставицький А.В. Эффективность монетарнотрансмиссионного механизма / А.В. Ставицький, В.Р. Хом'як // Финансы Украины : журнал. – 2010. – № 7. – С. 50-57.
7. Статистичний щорічник України за 2011 рік / за ред. О.Г. Осауленка. – К. : ТОВ "Август Тресід", 2012. – 558 с.

Заблоцкий М.Б. Модель национального рынка и основы регулирования денежного предложения

Представлена модель национального рынка как совокупное предложение объема натурального продукта и цены единицы продукта и объема денежной суммы, необходимой для обращения товаров, работ и услуг на рынке. Обоснован механизм формирования предложения денег и взаимодействия рынков. Освещено влияние денежного предложения на макроэкономические импульсы в экономике Украины при условии применения регулятивной концепции роста совокупного спроса. Поставлен вопрос применения регулятивной концепции стимулирования роста инвестиций, объема натурального продукта и адекватного количества денег.

Ключевые слова: национальный продукт, натуральный продукт, цена продукта, денежное обращение, равновесие рынка, совокупный спрос, регулирование рынка.

Zablotsky M.B. The model of the national market and the regulatory framework in the money supply

The model of the national market as aggregate supply of the natural product volume and the unit price of the product and the amount of money required for circulation of goods and services on the market are presented. The mechanism of formation of the money supply and communication markets is grounded. The influence of money supply on macroeconomic impulses to the economy of Ukraine subject to the application of the regulatory concept of aggregate demand growth is highlighted. Problem of the application of the regulatory concept of stimulating investment growth, the natural product volume and an adequate amount of money is delivered.

Keywords: national product, natural product, product price, monetary circulation, market equilibrium, aggregate demand, market regulation.

УДК 332:331.101.262 *Заст. директора М.Й. Ковач, канд. екон. наук –
Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ*

ОСОБЛИВОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто основні властивості потенціалу підприємства. Структуру потенціалу підприємства представлено такими блоками: ресурси, структурно-функціональний (організаційний), управління. Подано визначення поняття економічний потенціал, виділено його підвиди, що відповідають елементам, які складають економічні ресурси.

Ключові слова: потенціал підприємства, ресурси: трудові, техніко-технологічні, фінансові, інформаційні, інноваційні, економічний потенціал.

Постановка проблеми. Потенціал є характеристикою динамічного стану підприємства, обумовлений цілями його функціонування й розвитку. Активність підприємства, перехід з одного якісного стану в інший визначається його потенціалом. Управління потенціалом пов'язано не тільки з пізнанням і використанням, але й формуванням і розвитком тих його властивостей, які необхідні для досягнення бажаного результату.

Це обумовило необхідність теоретичного дослідження потенціалу підприємства й на його основі – формування системи управління ним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методологічні та загальнометодичні питання стратегічного управління підприємствами відображено в працях таких зарубіжних і вітчизняних учених, як: Р. Акофф, В.Г. Герасимчук, Г.В. Козаченко, Т.В. Калінеску, Л.А. Костирко, М.М. Мартиненко, І. Нонака, Р. Санчез, Д. Тіс, Г. Томас, Г. Хеміл та ін. Однак недостатньо уваги приділено системним дослідженням потенціалу підприємств, не визначено методологію формування інструментарію управління ним у системі стратегічного управління розвитком промислового підприємства і потребує подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. Найбільш часто потенціал визначають [3] як "інтегральне відображення", "системну єдність", "взаємозв'язок", "взаємодію" засобів праці, предметів праці й самої праці, а також "здібностей" персоналу управляти процесами функціонування й розвитку підприємства.

Основними властивостями потенціалу підприємства як потенціалу системного об'єкта, крім цілісності, є:

- відкритість, що означає, що потенціал піддається впливу факторів зовнішнього середовища, взаємодіє з потенціалом зовнішнього середовища;
- структурність, що характеризує внутрішню впорядкованість і певну ієрархічність елементів потенціалу;
- складність, обумовлена різноманітністю елементів потенціалу і їхньою взаємодією між собою, що означає – число способів системного подання потенціалу підприємства не має обмежень;
- пропорційність, що припускає, що елементи потенціалу в системі перебувають у певній співвідносності й пропорційності.

Як характеристика, що відображає закони й закономірності функціонування й розвитку підприємства, потенціал визначено властивостями:

- інертності – зміна потенціалу системи починається через деякий час після початку впливу змін у зовнішньому або внутрішньому середовищі й триває якийсь час після їхнього закінчення;
- динамічності – змінам піддаються структура, якісний стан і величина потенціалу підприємства;
- еластичності – швидкість зміни потенціалу залежить від рівня самого потенціалу;
- стабільності – система прагне до рівноваги й стабілізації діапазону змін потенціалу системи;
- синергетичності – цілеспрямована й погоджена взаємодія всіх елементів потенціалу, створює ефект, набагато перевищуючий їхню суму.

Для управління потенціалом підприємства найбільш складним є формування і розвиток необхідних властивостей для досягнення цілей. Такими властивостями потенціалу підприємства є:

- адаптивність, що характеризує процес цілеспрямованої зміни структури й властивостей потенціалу;
- оптимальність, обумовлена найбільш відповідним станом потенціалу до цілей функціонування й розвитку підприємства;
- гнучкість, що розкриває характер зв'язків між елементами потенціалу;
- достатність, що позначає, що рівень потенціалу й всіх його елементів дає змогу з урахуванням ризику досягати поставлених цілей;
- мобільність, що припускає здатність елементів потенціалу переміщатися, концентруватися в необхідних сполученнях і раціонально функціонувати в конкретних умовах;
- спрямованість, що обумовлена вектором розвитку й відображає убуваючий або наростаючий потенціал відповідно до цілей підприємства;

- обмеженість у часі, що припускає, що процеси реалізації потенціалу визначають необхідність його розгляду в певній тимчасовій перспективі;
- інноваційність, що припускає зростання рівня потенціалу під впливом реалізації нововведень.

Всі елементи потенціалу функціонують одночасно й у сукупності.

Відповідно до цілей і складових внутрішнього середовища підприємства, структура потенціалу підприємства повинна бути представлена такими блоками можливостей: ресурси, структурно-функціональний (організаційний), управління.

Структура ресурсного блоку представлена трудовим, техніко-технологічним, фінансовим, інформаційним потенціалами підприємства, структурно-функціонального – функціональними видами діяльності підприємства (виробничою, фінансово-інвестиційною, маркетинговою, науковими дослідженнями та розробленнями) та організаційною структурою підприємства, управління – системою управління та здібностями індивідуального та соціально-психологічного характеру персоналу управління.

Елементи ресурсного потенціалу підприємства визначають насамперед ресурси, наявні в розпорядженні підприємства й що дають йому змогу реалізовувати певні види діяльності. Ресурсний потенціал – це система ресурсів, взаємопов'язана сукупність природних, матеріально-речовинних, енергетичних, інформаційних засобів, робітників, які використовують (або можуть використовувати) їх у процесі виробництва матеріальних благ та послуг.

В економічній науці багато дослідників виділяють економічний потенціал, поняття якого ще не варто визнавати остаточно сформованим, про що свідчать різні погляди. У Великому економічному словнику економічний потенціал визначається як "сукупна спроможність економіки країни, її галузей, підприємств, господарств здійснювати виробничо-економічну діяльність, випускати продукцію, товари, послуги, задовольняти запити населення, суспільні потреби, забезпечувати розвиток виробництва та споживання. Економічний потенціал країни визначається її природними ресурсами, засобами виробництва, трудовим та науково-технічним потенціалом, нагромадженням національним багатством" [2, с.732].

Під час визначення економічного потенціалу необхідно виділити його підвиди, що відповідають елементам, які складають економічні ресурси:

- трудовий (кадровий, робітника або колективу й ін.) – виступає в подвійній функції суб'єкта та об'єкта виробництва, представляє можливу кількість та якість праці колективу за наявного рівня функціонування та розвитку підприємства;
- техніко-технологічний – визначений особливостями стану основних засобів та якістю використання основних та оборотних засобів;
- інформаційний – відповідає можливостям інформаційних ресурсів підприємства;
- фінансовий – відображує можливості використання грошових засобів підприємства з метою придбання та залучення матеріально-речовинних та трудових ресурсів.

Серед усіх елементів ресурсного блоку потенціалу кадри є визначальним фактором його обсягу. Трудовий потенціал – це не тільки фактор економічного

росту, головна виробнича сила, а й люди з різноманітними здібностями та потребами, задоволення яких є головною метою будь-якої економіки та її зростання.

Кожне підприємство зацікавлено у високій кваліфікації та творчій активності працівників, оскільки головний ресурс – технічні та комерційні ідеї та люди, що готові втілювати їх у життя. За останні десятиріччя західні країни здійснили очевидний прорив у механізмі активізації "людського фактору" в виробництві. Для вітчизняних підприємств та економіки загалом, де сьогодні здійснюються радикальні трансформаційні процеси, роль цього виду потенціалу особливо велика.

Значною складовою економічного потенціалу є фінансовий потенціал, що представляє можливості фінансових ресурсів – грошових засобів – трансформуватися безпосередньо з мінімальним лагом часу в будь-який інший вид ресурсів. Стан фінансового потенціалу підприємства та якість управління ним визначають конкурентоспроможність підприємства, його ділову активність, ступінь реалізації економічних інтересів підприємства та його партнерів.

Засоби виробництва у вигляді основних та оборотних засобів використовуються в господарчій діяльності підприємства. Потенціал оборотних засобів дає змогу забезпечити безперервний виробничий процес на підприємстві. Використання цього виду потенціалу обмежено одним виробничим циклом, що визначено особливістю оборотних засобів: свою вартість вони повністю переносять на вартість готової продукції в кожному виробничому циклі і після реалізації продукції їх вартість знову повертається виробнику через прибуток від реалізації.

Засоби праці, що обліковуються у формі основних фондів, є основоположним елементом виробництва. Технічний стан засобів праці, рівень їх відповідності сучасним вимогам виробництва відображують технічний, а прогресивне та правильне їх використання – технологічний потенціали підприємства. Ці види потенціалів відносять до таких, що потребують постійного відновлення, модернізації. Технологічний потенціал прямо залежить від рівня організації та управління, наявності досвіду та традицій трудового колективу, його сприйнятливості до інновацій.

Інформаційний потенціал підприємства характеризується рівнем інформаційного забезпечення всіх господарських процесів на підприємстві, ефективністю збирання, оброблення та аналізу інформаційних потоків, наявністю прогресивних інформаційних технологій. Складовими інформаційного потенціалу є знання, досвід, дані, патенти, ліцензії та інші інформаційні продукти. Недостатність інформаційного потенціалу на сучасному підприємстві може свідчити про великі майбутні проблеми – невідворотне технологічне відставання та втрата конкурентоспроможності.

Структурно-функціональний (організаційний) блок потенціалу підприємства складають можливості функціональних сфер діяльності підприємства, організаційної структури, а точніше ступінь її адекватності стосовно цілей підприємства, та організаційної структури підприємства. Організаційний потенціал визначений насамперед функціонально-структурною ознакою.

Складові організаційного потенціалу створюють базисний та достатньо інертний шар у потенціалі підприємства. Зміни організаційного потенціалу можуть відбуватися тільки в довгостроковому періоді на базі механізмів самоорганізації підприємства. Тому за формування та розвиток організаційного потенціалу відповідають здатності робітників підприємства до навчання. Крім цього, не

потрібно недооцінювати в організаційному потенціалі потенціал організаційної культури підприємства, що створює адекватні умови для досягнення цілей.

Функціональний підхід до визначення потенціалу підприємства пов'язаний із процесами стратегічного управління підприємством і тому виділяє компоненти потенціалу, як можливості, що забезпечують реалізацію функцій: стратегічного планування, маркетингу, виробництва, НДДКР, фінансування. Таким чином, потенціал виступає, як можливість підприємства забезпечувати досягнення поставлених цілей, виробляючи реакцію, що відповідає умовам зовнішнього середовища [4, с. 523]. Функціональний потенціал визначає якість і тип поведінки підприємства, а параметри потенціалу характеризують профіль існуючої реакції підприємства.

Фінансово-інвестиційний потенціал як інтеграція можливостей фінансової й інвестиційної активності реалізується під час здійснення проєктів розширення, розвитку, реконструкції, модернізації основних фондів підприємства.

Інноваційний потенціал як потенціал функціональної діяльності підприємства – це поточні й перспективні можливості внаслідок реалізації процесу перетворення наукового знання у нововведення; сам процес можна представити як послідовність подій, у процесі яких новація визріває від ідеї до конкретного продукту, технології або послуги й поширюється під час практичного використання.

Потенціал маркетингової діяльності характеризується можливостями, обумовленими широким полем діяльності: розробкою товару, дослідженням ринку, налагодженням комунікацій, організацією розподілу, установленням цін, розгортанням служби сервісу [1, с. 29]. Основна мета організаційної структури управління полягає в організаційній підтримці поведінки підприємства в умовах, обумовлених зовнішнім середовищем і стилем керівництва [4, с. 523].

Однак навіть найраціональніша організаційна система управління не буде мати достатній потенціал для досягнення цілей, якщо не буде мати підготовлених управлінських кадрів, їхнього бажання й зацікавленості в її функціонуванні. Ці складові забезпечують гнучкість і мобільність потенціалу управління. Гнучкість потенціалу управління відображає готовність системи управління підприємства функціонувати в умовах нестабільного зовнішнього середовища й визначається здатністю управлінського персоналу використовувати нестандартні рішення на основі глибокого розуміння й передбачення тенденцій змін у зовнішньому середовищі.

Однією з важливих властивостей потенціалу є його здатність до накопичення. Ця особливість найбільше яскраво виражена у використанні інформаційного ресурсу. Об'єктивно закономірністю розвитку людського суспільства є нагромадження інформації, і цьому процесу немає межі.

Удосконалюючи свої здібності з урахуванням досвіду, підприємство розглядається як організація, що самонавчається, що примножує свій потенціал. На сьогодні базовим процесом у навчанні підприємства є "еталонне тестування" або "зіставлення зі зразком" – порівняльна оцінка продуктів, послуг, методів і коштів цього підприємства стосовно найбільш сильних конкурентів або світових лідерів цієї галузі.

Висновки. Концепт потенціалу підприємства визначається взаємозалежною сукупністю можливостей ресурсів та процесів їх трансформації, організа-

ційної структури підприємства, системи управління підприємством та здібностей персоналу до пізнання та управління. Таке визначення відповідає існуючим методологічним підходам (ресурсному, функціональному, інституціональному) до вивчення потенціалу. Елементами ресурсного блоку є трудові, техніко-технологічні, фінансові, інформаційні та інноваційні ресурси, структурно-функціонального – функціональні види діяльності підприємства (виробнича, фінансово-інвестиційна, маркетингова, наукові дослідження та розробки) та організаційна структура підприємства, управління – система управління та здібності індивідуального та соціально-психологічного характеру персоналу управління.

Різноманітність властивостей потенціалу підприємства пояснюють різноманітністю елементів потенціалу і їхніх властивостей, взаємодією його елементів між собою й зовнішнім середовищем. Виділення істотних властивостей визначається цілями дослідження (управління), волею дослідника (керівника) і через це є суб'єктивним чинником. Так, стратегічна мета – досягнення підприємством стійких конкурентних переваг на ринку, диктує необхідність формування й розвитку таких властивостей його потенціалу, як здібності стратегічного бачення й гнучкість управління, накопичення й створення організаційного знання, навчання й удосконалювання тощо.

Література

1. Акимов І.М. Промышленный маркетинг / И.М. Акимов. – К. : Вид-во "Знання", КОО, 2000. – 296 с.
2. Большой экономический словарь / под ред. А.Н. Азрилияна. – Изд. 5-ое, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во Ин-та новой экономики, 2002. – 1280 с.
3. Клейнер Г.Б. Предприятие в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность / Г.Б. Клейнер, В.Л. Тамбовцев, Р.М. Качалов. – М. : Изд-во "Экономика", 1997. – 288 с.
4. Мартыненко Н. Технология менеджмента : учебник [для студ. ВУЗов] / Н. Мартыненко. – К. : МП "Леся", 1997. – 800 с.
5. Райзберг Б.А. Управление экономикой : учебник / Б.А. Райзберг, Р.А. Фатхутдинов. – М. : ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 1999. – 784 с.
6. Ресурсный потенциал экономического роста. – М. : Изд. дом "Путь России"; ЗАО "Изд. дом "Экономическая литература", 2002. – 568 с.

Ковач М.И. Особенности потенциала предприятия

Рассмотрены основные свойства потенциала предприятия. Структура потенциала предприятия представлена следующими блоками: ресурсы, структурно функциональный (организационный), управление. Дано определение понятия экономического потенциала, выделены его подвиды, отвечающие элементам, которые составляют экономические ресурсы.

Ключевые слова: потенциал предприятия, ресурсы: трудовые, технико-технологические, финансовые, информационные, инновационные, экономический потенциал.

Kovach M.Yo. Enterprise potential features

Basic properties of potential of enterprise are considered in the article. The structure of potential of enterprise is presented by the followings blocks: resources, structural-functional (organizational), management. Determination of concept economic potential is given, his subspecieses, which answer elements which make economic resources, are highlighted.

Keywords: potential of enterprise, resources: labor, technical-technological, financial, informative, innovative, economic potential.